

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КІРОВОГРАДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія:
Філологічні науки

Випуск 153

м. Кропивницький
Видавець Лисенко В.Ф.
2017

У фразеологізмах зафіксовані численні архаїзми (*гладшика, патефон*), діалектні лексеми (*бедрик, сліпак, бі, ек*), обрядові дійства, релігійні свята (*Спас (Спасівка), Петрівка, Пречиста, Івана Купала*), до того ж поведінку комах тісно ув'язували з природними циклами (*здуло як комарів зимою 'зникнути'*), назвами релігійних свят (*скажсена як муха в Спасовку* – у період Спасівського посту(14 – 27 серпня) мухи були найбільш агресивні, кусючі).

На сьогодні етноконцепт з назвою комахи функціонує в побутовому мовленні українців узагалі, і поліщуків зокрема. Проте подальшого розвитку та поширення ні в семантичному полі, ні в залученні інших ентонімічних об'єктів для фразеологізації не відбувається, оскільки мовлення більшості населення спрощується, примітивізується, виконує функцію комунікативну, а не оцінну чи естетичну. До того ж, назви і властивості комах є досить неприємними, дразливими, а тому мовці їх намагаються уникати.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях: монографія / Г. О. Булашев. – К.: Довіра, 1993. – 414 с.
2. Добролюжа Г. Красне слово – як золотий ключ. Постійні народні порівняння в говірках Середнього Полісся та суміжних територій: словник / Г. М. Добролюжа. – Житомир: Волинь, 2003. – 160.
3. Добролюжа Г. Фразеологічний словник говірок Житомирщини: словник / Г.М. Добролюжа. – Житомир: ПП Туловський, 2010. – 404 с.
4. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник / В.В. Жайворонок. – К.: Довіра, 2006. – 703 с.
5. Мойсієнко В. Поліські замовляння: замовляння / В. М. Мойсієнко. – Житомир: Авжеж, 1995. – 68 с.
6. Русанівський В. Русалії: нариси / В. Т. Скуратівський. – К.: Довіра, 1996. – 734 с.
7. Русанівський В. Святвечір: нариси-дослідження / В. Т. Скуратівський. – К.: Перлина, 1994. – Кн. I. – 285 с.
8. Потапенко О., Кузьменко В. Шкільний словник з українознавства: словник / О.І. Потапенко, В. І. Кузьменко. – К.: Укр. письменник, 1995. – 291 с.
9. Ужченко В., Ужченко Д. Фразеологія сучасної української мови: навчальний посібник / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К.: Знання, 2007. – 494 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Галина Добролюжа – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Наукові інтереси: фразеологія, етнолінгвістика, українознавство, прикладна лінгвістика.

УДК 811.111'373.48

ЛОГОЕПІСТЕМНИЙ ПРОСТІР АМЕРИКАНСЬКОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРИ: ГЕНЕЗА ТА РОЗВИТОК

Олеся ЄГОРОВА, Діана КОЛОМІЄЦЬ (Суми, Україна)

Стаття присвячена вивченню окремого сектора логоепістемного простору, який складають особливі одиниці американської лінгвокультури. Аналізуються загальні засади теорії логоепістематики, висвітлюються базові джерела походження логоепістем, а також особливості їх функціонування у дискурсі лінгвокультури. У статті обґрунтовується думка про важливість логоепістемного знання для реалізації успішної міжкультурної комунікації. Дослідження виконано зі зверненням до матеріалів газетного, пісенного та кіно-дискурсу.

Ключові слова: американська лінгвокультура, логоепістема, дискурс, фонові знання, логоепістемні модифікації.

Статья посвящена изучению отдельного сектора логоэпистемного пространства, в который входят особенные единицы американской лингвокультуры. Анализу поддаются общие принципы теории логоэпистематики, рассматриваются базовые источники происхождения логоэпистем, а также особенности их функционирования в дискурсе лингвокультуры. В статье обосновывается мнение о важности логоэпистемного знания для реализации успешной межкультурной коммуникации. Исследование выполнено с обращением к материалам газетного, песенного и кино-дискурса.

Ключевые слова: американская лингвокультура, логоэпистема, дискурс, фоновые знания, логоэпистемные модификации.

The article deals with the research in the sphere of the separated sector of logoepestemic space, which consisted of special American linguoculture units. Along with the analysis of the general principles of logoepestemics theory, basic source of logoepestemic units' origin and the peculiarities of their functioning within a framework of the discourse are also considered. The point of view about the necessity of logoepestemic knowledge for the adequate and completed intercultural communication is grounded. The research has been made with the reference to the newspaper, song and cinematic discourses of the USA.

Key words: American linguoculture, logoepestem, discourse, background knowledge, logoepestemic modifications.

Постановка проблеми. На зламі тисячоліть, який ми переживаємо сьогодні, та у ході «епістемічної революції» в сфері гуманітарного знання міцно закріпила свої позиції антропоцентрична парадигма. Як один з ключових напрямків цієї парадигми лінгвокультурологія ставить у фокус культури та культурної традиції мовну особистість у цілому розмаїтті своїх іпостасей: Я-фізичне, Я-соціальне, Я-інтелектуальне, Я-емоційне, Я-мовленнєво-мисленнєве [4, с.4]. Так, з позицій культурологічно орієнтованих мовознавчих досліджень постійно здійснюються спроби осмислити особливе лінгвальне закріплення культурно значущих феноменів реальності певного етносу. Одними з таких одиниць лінгвокультурного простору є логоепістемі (від гр. *logos* «слово, мовлення» + *epistème* – «знання»), під якими, за трактуванням авторів теорії логоепістем – В. Г. Костомарова та Н. Д. Бурвікової, – прийнято розглядати випадки «мовного виявлення закріпленого суспільною пам'яттю сліду відображення дійсності у свідомості носіїв мови у результаті їх пізнання (або створення) духовних цінностей вітчизняної та світової культур» [2, с. 39].

У сучасному контексті глобалізації та активної реалізації діалогу культур однією з вимог до успіху такої комунікації є вміння та досвід декодування сталих словесних комплексів, що мають символічний характер і потребують активації лінгвокультурної пам'яті із залученням екстралінгвістичних культурно-історичних знань. Крім того, сучасна комунікація відзначається високим ступенем взаємопроникнення та запозичення елементів комунікативної поведінки інших мовних особистостей або елементів вже породжених «авторитетних» текстів. Саме у цьому полягає **актуальність** вивчення логоепістемного простору окремих лінгвокультур як необхідний елемент вживання в іншу лінгвокультуру.

Об'єктом пропонованого дослідження є лінгвокультурний простір США, а **предметом** – інтерпретація генези та розвитку логоепістем, джерелами яких є сучасний пісенний та кіно-дискурс.

Метою роботи є визначення та аналіз особливостей організації логоепістемного простору американської лінгвокультури, що передбачає виконання таких задач:

- 1) проаналізувати теоретичні підвалини логоепістемології та визначити типові риси логоепістем як одиниць двох семіотичних систем – мови та культури;
- 2) експлікувати функціонування логоепістем з пісенного та кіно-дискурсу за їх дискурсивними реалізаціями;
- 3) висвітлити базові вектори модифікаційного потенціалу логоепістем.

Для вирішення поставлених задач застосовувалися аналітично-описовий метод (вивчення теоретичних засад логоепістематики), методи спостереження та систематизації (для збору та обробки фактичного матеріалу), методи екстралінгвістичного коментування та інтерпретації одиниць логоепістемного простору, а також елементи контент- та дискурс-аналізу.

Аналіз останніх досліджень з теми. Загальна теорія логоепістематики була запропонована та детально розроблена у працях російських лінгвокультурологів В. М. Верещагіна, В. Г. Костомарова та Н. Д. Бурвікової. Нарікаючи на недосконалість та незв'язність класифікаційних принципів логоепістемного простору, запропонованих В. Г. Костомаровим та Н. Д. Бурвіковою, В. Ю. Ліпатова пропонує більш розширену схему засад класифікації логоепістем, що охоплює критерії понятійних сфер-джерел, вектори національно-культурного походження, джерел прецедентності, тривалості функціонування логоепістем, рівня їх загальної відомості, оцінного потенціалу, а також їх семантичного наповнення, структурної організації та функціонального буття [3, с. 34–35].

За останні півтора десятиліття логоепістемі вивчалися з позиції акумуляції ними культурного знання на просторах казки (Ю. І. Кольцова, Н. В. Татарінова), поезії (А. І. Бондаренко) та прозового художнього дискурсу (Д. В. Майданюк), їх трансформаційні та текстоорганізуючі потенції у дискурсі медіа (А. Р. Габідулліна, Ю. В. Данелян, Є. М. Канаєва), їх кореляції з онімним простором (К. О. Єлістратова, Д. В. Майданюк, О. М. Мінюшова, А. Ю. Устінов) та гендерними когнітивними моделями (М. А. Піцун) тощо. Зазначимо, що достатньо широке висвітлення отримала логоепістематика російськомовного комунікативного простору, у той час як логоепістемний простір інших лінгвокультур залишається дослідженим дотично.

Дещо близьким до терміну «логоепістема» у зарубіжній лінгвістиці є англomовний термін “catchphrase”, що позначає вираз зі сфери (візуальних) медіа, політики, літератури тощо, що стає популярним (‘catch on’), інкорпорується у фразекон (фразеологічний компонент лексикону) уродженого носія мови [5, с. 11] та функціонує вільно у дискурсі та контекстах, відірваних від першоджерела виразу [6, с. 46]. Тим не менш, саме першоджерело є пресупозицією висловлювання з логоепістемним компонентом.

Логоепістематика являє собою полікультурне та транскультурне явище, яке реалізується у комунікації в рамках когнітивної дихотомії «своє:чуже» та приймає форму мовленнєвої гри між адресатом та адресантом повідомлення. Суть цієї гри полягає у «діалозі між текстами» (концепція М. М. Бахтіна): текстом новим, що породжується «тут і зараз», і текстом прецедентним (термін Ю. М. Караулова) як культурно, гносеологічно та емоційно значущим елементом дискурсу, що відзначається надособистісним та узуальним характером. Так, у ході комунікації адресат повідомлення з певних міркувань воліє закодувати частину «чужого» (вже існуючого) у «своє» (нове) повідомлення, надати йому «родзинки», емоційності чи експресивності, або ж свого роду «протестувати» адресанта на предмет наявності у нього достатнього рівня фонових культурних знань для декодування сенсу та прагматики повідомлення.

З таких позицій дослідники та методисти у галузі викладання іноземних мови постійно акцентують увагу на важливості навчання базових логоепістем культури, мова якої вивчається, з метою фасилітації міжкультурного діалогу. У цьому випадку йдеться про вивчення *архетипічних логоепістем* (фольклорного, паремійного, релігійного та міфологічного походження) та *канонізованих* або *хрестоматійних* логоепістем (наукового, літературного або мистецького походження, що входять до загального культурного фону нації).

Однією з лінгвокогнітивних особливостей логоепістем є високий ступінь їх інформативності. Так, сталий вираз *The Iron Lady* увійшов до лексикографічного фонду англійської мови з таким набором інформаційних компонентів: *a nickname¹ [given to] British² Prime Minister³ Margaret Thatcher⁴, [with] reference⁵ to [her allegedly] ruthless⁶ and inflexible approach⁷* [12]. Тим не менш, трансформації природи та осмислення гендерної стереотипізації, що відбулися за останні кілька десятиліть, фіксують суттєві зміни у сприйнятті подібних одиниць історико-культурної пам'яті, і у сучасному американському дискурсі вираз часто використовують на позначення надзвичайно успішної, рішучої та вольової жінки, переважно політика. Наприклад, через заголовок статті *America's Iron Lady: Hillary Clinton's Long March to White House* [8] активуються такі когнітивні ознаки логоепістемної одиниці, як жорсткість та незламність. Тим не менш, для більшості американців, що вивчали історію в школі зв'язок одиниці з контекстом-джерелом логоепістемі залишається доволі міцним та чітким.

З рисою інформативності логоепістем корелює їх здатність до кумулятивності, тобто акумуляції культурно-історичного досвіду людини та транслювання цього досвіду іншим поколінням. Крім того, логоепістемі демонструють потужний номінативний потенціал, тобто є активним інструментом для вирізнення, виокремлення та називання ситуації або предмету висловлювання. Наприклад, логоепістема *Public Enemy No. 1* є варіацією терміну “public enemy”, яким з подачі з 20-х рр. XX ст. в США позначали осіб, чия діяльність визначалася край не безпечною та руйнівною для суспільства, як-от діяльність мафіози Аль Капоне. Ця логоепістема підлягає активації у випадках, коли необхідно виявити крайній ступінь неприязні до якоїсь особи чи факту реальності. Наприклад: *America's public enemy numberone in the United States is drug abuse. In order to fight and defeat this enemy, it is necessary to wage a new, all-out offensive* [10].

Крім архетипічних та конвенційних одиниць у логоепістемному просторі функціонує безліч неконвенційних логоепістем, джерелами яких є медійний, рекламний, телевізійний, пісенний та кіно-дискурс. Зупинимося на прикладах останніх двох.

Являючи собою сплески фактів різних історичних періодів та подій у житті носіїв конкретної мови, пісенні логоепістемі широко вживаються у комунікативному просторі і цим самим стають для комунікантів засобом досягнення цілей комунікації.

Прагматичний потенціал логоепістем виявляється через їх директивність, тобто властивість впливати на поведінку людини як результат перлокутивного ефекту. Так, наприклад, відомий майже кожному вираз *Don't Worry, Be Happy* покликаний зняти напругу ситуації, зарядити співрозмовника оптимізмом та налаштувати на позитивний лад, адже в його уяві за задумом адресата одразу має постати ментальний образ розміреної мелодики синглу американського виконавця Боббі МакФеріна.

У своєму дослідженні з питань актуалізації англомовної логоепістиматики у голандському дискурсі ЗМІ Е. Зеннер та Г. Крістіансе доходять висновку, що імперативні та екскламативні за формою логоепістем не є типовими для цього регістру [6, с. 57]. Натомість, за нашими спостереженнями, у медійних текстах такі логоепістем виконуть скоріш декларативні та номінативні функції, як-от у заголовку про відому американську акторку Торі Спелінг: *Don't worry, be happy! Pregnant Tori Spelling smiles as she takes family to Universal Studios despite being accused of owing bank \$200K* [9].

Іншим – дещо відмінним за емоційністю – закликом зібратися з духом та продовжувати свою справу став вираз *Show must go on*. Сам вираз походить зі сфери циркового та театрального мистецтва, де позначає внутрішню настанову актору провести свій сценічний виступ до кінця за будь-яку ціну. З точки зору концептології, у даному випадку йдеться про реалізацію сценарного концепту з генералізацією семантики наповнення слоту МЕТА (завершити виступ на сцені → продовжувати свою справу). Логоепістема з її сьогодинішнім планом змісту була популяризована рок-гуртом *Queen*, що виступала саме з таким закликом (*I have to find the will to carry on*). Таким чином, у наш час саме ці знання про пісню та виконавців, їх комунікативні настанови та увесь арсенал власних асоціацій рецептора повідомлення активуються в процесі розпізнавання логоепістем, наприклад: *We've called 911 and they're on their way. But the show must go on! Please continue with your preparations and we'll come back for you shortly. Any questions?* [11].

Універсальність теми, стиль самого вокального твору, креатив та талант авторів пісенного тексту та його виконавців, комбінація мелодії та екранізації є факторами, які впливають на можливість рядків з пісні закріпитися у культурній пам'яті народу у формі такої лінгвокультурної одиниці, як логоепістема. Тим не менш, іншим джерелом неконвенційних логоепістем є кінодискурс.

Фільми – це не лише гра акторів, продуманий сценарій і сюжетна лінія, а й джерело безлічі популяризованих влучних виразів, що стають активними інструментами в руках операторів інших типів дискурсу (пересічних громадян, політиків, лікарів, освітян, медійників тощо).

Фраза *Elementary, my dear Watson!* на відміну від поширеної хибної думки з'явилася лише у 1986 р. у фільмі *The Return of Sherlock Holmes*. Клішованість – ще одна типова характеристика логоепістемних виразів, що у наш час, за твердженням В. Г. Костомарова та Н. Д. Бурвікової, перетворилась на засіб «карнавалізації» мовлення. Хоча компонентний склад аналізованої логоепістем може варіюватися відповідно до потреб комунікантів, активація фонових знань про героїв А. К. Дойля відбувається за рахунок упізнавання структури вислову навіть за часткового збереження його оригінального плану вираження. Наприклад: *Elementary, My Dear Librarian: Celebrating Arthur Conan Doyle* [7].

Варто відзначити, що дискурсивна реалізація логоепістем об'єктивує їх здатність до модифікацій. Відзначимо, що інترلінгвальний та інтралінгвальний вектори трансформації можуть бути принципово відмінними. Так, в україномовному дискурсі логоепістема об'єктивується у формі *Елементарно, Ватсон*, а в американському телепрокаті вже довгий час високі рейтинги має серіал під назвою *Elementary*, проте у жодному з випадків усічена форма виразу не впливає на активацію культурного фону реципієнтів.

Іншим вектором трансформацій логоепістем є їх перефразування, що дозволяє розширити кількість ситуацій, у яких потенційно може з'явитися та чи інша логоепістема у межах своєї впізнаваності (збереження їх внутрішньої форми). Результатом перефразування є логоепістемоїди – одиниці, утворені від логоепістем через модифікацію їх змісту та / або форми [1, с. 37]. Модифікаційний механізм логоепістем неможливо простежити та піддати аналізу, зокрема з огляду на проблему детермінувати граничні рамки деформації логоепістем, за яких тим не менш зберігається зв'язок з їх оригінальними формами.

Одним з найупізнаваніших випадків логоепістемної модифікації є перефразування виразу з мотиваційного плакату уряду Британії 1939 р. *Keep calm and carry on*, що закликав громадян зберігати спокій та не піддаватися на провокації щодо можливого бомбардування найбільших міст країни. З 2000 р. вислів набуває шаленої популярності спочатку в Британії, а потім і в глобальному масштабі. На просторах Інтернету логоепістема швидко стає шаблоном для втілення нових думок та смислів, а модифікацій у формально-зімстовому плані зазнає друга частина виразу. Пор. *Keep calm and love cats*, *Keep calm and have a beer*, *Keep calm and study hard*, *Keep calm and please marry me* тощо.

Одна з модифікацій даної логоепістемної – *Keep calm and Carrie on* – базується на омонімічній грі слів, що усвідомлюється лише у контексті американського комедійного серіалу *Sex and the City*, де *Carrie* – ім'я головної героїні. Ознайомленість з контекстом кіносеріалу уможливує приблизну інтерпретацію логоепістемної, проте залишає простір для фантазії реципієнта: *Зберігайте спокій та продовжуйте дивитися Кері* або ж *Зберігайте спокій та слухайте поради Кері* тощо. Логоепістемоїд має американське походження та активно функціонує в англійському просторі за відсутності подібних первинних та вторинних культурних одиниць, наприклад, в українському дискурсі. Відповідно, будь-яка логоепістемна модифікація актуалізує певний когнітивно-прагматичний сенс, об'єктивує зв'язок з конкретною ситуацією спілкування і контекстом, а також релевантно реалізується лише у певних типах дискурсу.

Логоепістемні являють собою особливі етноспецифічні одиниці – відголоски культури у ідіолекті мовця. Процес їх сприйняття та декодування представниками інших культур може викликати труднощі. Незнання або нерозуміння логоепістемної у процесі діалогу культур перешкоджає адекватній інтерпретації інформації, закодованої у них та призводить до комунікативних невдач.

Поряд із цим логоепістемні є потужним та ергономічним засобом емоційності, образності, експресивності та оцінності у персональному мовленні. Вони відіграють важливу роль у повсякденному спілкуванні людей та у структурації нових текстів різних жанрів, оскільки вони є «згорнутим» текстом у тексті, що маніпулює реакцією співрозмовників.

Подібно до концептів, актуалізовані у дискусії прецедентні феномени можуть отримувати вербальну та невербальну форму експлікації. Перспективою подальшого дослідження вважаємо вивчення кореляції вербальних та невербальних векторів актуалізації одиниць логоепістемного простору різних лінгвокультур.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бурвикова Н. Д. Жизнь в мимолетных мелочах / Н.Д. Бурвикова, В. Г. Костомаров. – Санкт-Петербург : Златоуст, 2006. – 68 с.
2. Костомаров В. Г. Старые мехи и молодое вино. Из наблюдений над русским словоупотреблением конца XX в. / В. Г. Костомаров, Н. Д. Бурвикова. – СПб. : Златоуст, 2001. – 72 с.
3. Липатова В. Ю. Классификация логоэпистем современного литературно-критического дискурса / В. Ю. Липатова // Русский литературный язык в контексте современности : Материалы II Всероссийской научно-методической конференции с международным участием (Ульяновск, 19–21 октября 2011 года) / под ред. д-ра филолог. наук В.Н. Артамонова. – Ульяновск : УлГТУ, 2012. – С. 33–35.
4. Маслова В. А. Лингвокультурология: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / В. А. Маслова. – Москва : Академия, 2009. – 208 с.
5. Alexander R.J. Catch PhraseRule Ok: Allusive Puns Analyzed / R. J. Alexander // Grazer Linguistische Studien 20. – 1983. – P. 9-30
6. Zenner E. New Perspectives on Lexical Borrowing: Onomasiological, Methodological and Phraseological Innovations / Eline Zenner, Gitte Kristiansen. – Berlin : Mouton De Gruyter, 2013. – 252 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

7. Glazer G. Elementary, My Dear Librarian : Celebrating Arthur Conan Doyle [Electronic resource] / Gwen Glazer // The New York Public Library Magazine, May 22, 2015. – Access mode : <https://www.nypl.org/blog/2015/05/22/celebrating-arthur-conan-doyle>.
8. Jamison M. America's Iron Lady : Hillary Clinton's Long March to the White House [Electronic resource] / Matthew Jamison // Strategic Culture Foundation, 15.01.2016. – Access mode : <http://m.strategic-culture.org/news/2016/01/15/americas-iron-lady-hillary-clintons-long-march-to-white-house.html>
9. Kelby V. Don't worry, be happy! Pregnant Tori Spelling smiles as she takes family to Universal Studios despite being accused of owing bank \$200K [Electronic resource] / Vera Kelby // Mail.online, 21 December 2016. – Access mode : <http://www.dailymail.co.uk/tvshowbiz/article-4056554/Tori-Spelling-smiles-takes-family-Universal-Studios-despite-accused-owing-bank-200K.html>
10. Nixon R. Remarks about an Intensified Program for Drug Abuse Prevention and Control (June 17, 1971) [Electronic resource] / Richard Nixon // The American Presidency Project / ed. by G. Peters, J. T. Woolley, 1999–2016. – Access mode : <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=3047>.

11. Roberts L. The Show Must Go on by Marlena Clark [Electronic resource] / Laura Roberts // Black Heart Magazine, 21 November 2013. – Access mode : <http://blackheartmagazine.com/2013/11/21/the-show-must-go-on-by-marlena-clark>

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

12. Iron Lady [Електронний ресурс] / English Oxford Living Dictionaries, 2016. – Access mode : https://en.oxforddictionaries.com/definition/iron_lady.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Олеся Єгорова – кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології Сумського державного університету.

Наукові інтереси: порівняльне мовознавство, когнітивна семантика, лінгвокультурна концептологія, комунікативна лінгвістика (невербаліка), теорія перекладу та системи автоматизованого перекладу.

Діана Коломієць – студентка факультету іноземної філології та соціальних комунікацій 4 курсу Сумського державного університету.

Наукові інтереси: лінгвокультурна концептологія, теорія та практика перекладу.

УДК 165.194

КОГНИТИВИСТИКА: ПРОБЛЕМЫ, ПРЕДСТАВЛЕНИЯ, РЕАЛЬНОСТЬ

Александр КЛИМЕНЮК (Киев, Украина)

В статье изложены теоретико-методологические основания выработки унифицированных представлений о духовном бытии индивида и уточнения основных понятий когнитивистики с позиций их последующей конвенционализации. Путем двухступенчатого морфологично-матричного анализа смыслодержательного насыщения понятий «гештальт», «фрейм», «паттерн» обоснована правомерность их методологической унификации в объеме значения термина «концепт». Обоснованы наиболее важные вербально-графические модели когнитивных процессов, призванные выполнять функции пропедевтических ориентиров дальнейшей унификации научных представлений когнитивистики как уникальной области междисциплинарных исследований.

Ключевые слова: когнитивистика, концепт, гештальт, фрейм, паттерн, теоретико-методологические основания унификации, вербально-графические модели, когнитивные процессы, инстинкты, эмоции, чувства, поток мышления.

У статті викладено теоретико-методологічні основи вироблення уніфікованих уявлень про духовне буття індивіда та уточнення основних понять когнітивістики з позицій їх подальшої конвенціоналізації. Шляхом двоступеневого морфологічно-матричного аналізу смисломісткого насичення понять «гештальт», «фрейм», «паттерн» обґрунтовано правомірність їхньої методологічної уніфікації в обсязі значення терміна «концепт». Обґрунтовано найбільш важливі вербально-графічні моделі когнітивних процесів, покликані виконувати функції пропедевтичних орієнтирів подальшої уніфікації наукових уявлень когнітивістики як унікальної галузі міждисциплінарних досліджень.

Ключові слова: когнітивістика, концепт, гештальт, фрейм, паттерн, теоретико-методологічні основи уніфікації, вербально-графічні моделі, когнітивні процеси, інстинкти, емоції, почуття, потік мислення.

The article describes theoretical and methodological grounds of the development of unified views on the individual's spiritual being as well as clarification of basic concepts of a cognitive science from the standpoint of their subsequent conventionalization. As a result of the two-stage morphological-and-matrix analysis of the content of the notions of "gestalt", "frame", and "pattern" the author proves the validity of their methodological unification within the meaning of the term "concept". The article also substantiates the universal verbal and graphical models of cognitive processes designed to serve as guidelines for further unification of the interdisciplinary research of: (a) the content of the spatial conceptual model of a general scientific world picture; (b) the alternatives of the formed in the person's psyche cognitive models of separate world pictures, existing within in the space of a general scientific world picture; (c) the characteristics of cognitive processes' flow occurring in the sphere of an individual's spiritual life; (d) potentially possible interactions of instincts, emotions and feelings, triggering the psychophysiological energy of self-developing processes of the individual's thinking and speaking activities; (e) cognitive processes of the human thoughts flow.

Key words: cognitive science, concept, gestalt, frame, pattern, theoretical and methodological grounds of unification, verbal and graphical models, cognitive processes, instincts, emotions, feelings, stream of thinking.

**Исчерпывающих смыслов в мире нет:
они меняются эмоциям во след.**

(А. Клименюк)

**Теория, из которой не очевиден
метод познания, пуста.**

(А. Клименюк)